

Granskning av styrning och kontroll av regionens folkhälsöarbete

Region Norrbotten

Juni 2023

Louise Tornhagen, certifierad kommunal revisor

Johanna Larsson, revisionskonsult

Kristian Damlin, certifierad kommunal revisor

Sammanfattning

PwC har på uppdrag av de förtroendevalda revisorerna i Region Norrbotten genomfört en granskning av styrning och kontroll av regionens folkhälsoarbete. Syftet med granskningen har varit att bedöma om regionstyrelsen samt hälso- och sjukvårdsnämnden säkerställer att folkhälsoarbetet bedrivs på ett ändamålsenligt sätt samt med en tillräcklig intern kontroll inom området.

Utifrån genomförd granskning är vår samlade bedömning att regionstyrelsen och hälso- och sjukvårdsnämnden *inte helt* säkerställer att folkhälsoarbetet bedrivs på ett ändamålsenligt sätt samt med en *inte helt* tillräcklig intern kontroll inom området.

Nedan ses bedömning för varje revisionsfråga. För fullständiga bedömningar se respektive revisionsfråga i rapporten eller det avslutande avsnittet "Sammanfattande bedömningar utifrån revisionsfrågor".

Revisionsfrågor	Bedömning	
Utövar styrelsen respektive hälso- och sjukvårdsnämnden en tillräcklig styrning inom området? <i>Fokus på mål och planer.</i>	Delvis	
Säkerställer regionstyrelsen respektive hälso- och sjukvårdsnämnden en ändamålsenlig organisering och ansvarsfördelning av regionens folkhälsoarbete?	Delvis	
Sker en ändamålsenlig samverkan inom regionstyrelsens samt hälso- och sjukvårdsnämndens respektive ansvarsområden med andra aktörer avseende folkhälsoarbetet? <i>Fokus på struktur för samverkan med länets kommuner.</i>	Delvis	
Är regionstyrelsens respektive hälso- och sjukvårdsnämndens uppföljning och kontroll inom området tillräcklig?	Delvis	
När regionstyrelsen respektive hälso- och sjukvårdsnämnden måluppfyllelse för målen kopplat till folkhälsoarbetet?	Nej	
Vidtar regionstyrelsen respektive hälso- och sjukvårdsnämnden åtgärder vid bristande måluppfyllelse inom området?	Delvis	

Rekommendationer

Utifrån genomförd granskning lämnas följande rekommendationer:

- Att regionstyrelsen och hälso- och sjukvårdsnämnden utreder hur personalresurserna ska användas och vad som ska vara det primära fokuset för regionens folkhälsoarbete.

- Att regionstyrelsen säkerställer att det finns tydliga uppdragsbeskrivningar för de verksamheter som primärt arbetar med regionens folkhälsoarbete.
- Att regionstyrelsen prioriterar en dialog med övriga aktörer som arbetar med Norrbottens folkhälsostrategi för att säkerställa en samsyn i länets folkhälsoarbete.
- Att regionstyrelsen säkerställer att uppföljning och kontroll av regionens folkhälsoarbete sker kontinuerligt för att säkerställa att folkhälsoarbetet sker i enlighet med Norrbottens folkhälsostrategi och andra styrdokument.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Inledning	4
Bakgrund	4
Syfte och revisionsfrågor	4
Revisionskriterier	5
Avgränsning	5
Metod	5
Granskningsresultat	6
Nationell styrning på folkhälsoområdet	6
Tillräcklig styrning inom området	6
Ändamålsenlig organisering och ansvarsfördelning	10
Ändamålsenlig samverkan	13
Uppföljning, kontroll och åtgärder	15
Samlad bedömning	20
Rekommendationer	20
Sammanfattande bedömningar utifrån revisionsfrågor	21

Inledning

Bakgrund

Folkhälsomyndigheten beskriver att hälsan i befolkningen bör vara både god och jämlik. Det innebär att alla ska ha samma möjligheter till en god hälsa. Folkhälsoarbete syftar till att främja hälsan och förebygga sjukdomar i både riskgrupper och hela befolkningen. Folkhälsan påverkas bland annat av politiska beslut, samhällets organisation och resurser, och individers förutsättningar att fatta beslut som främjar hälsan och åldersstrukturen i befolkningen.

I Norrbotten har kvinnor och män högst andel insjuknande i hjärtinfarkt. Norrbotten har också den kortaste medellivslängden i riket bland män och kortare än genomsnittet bland kvinnor. Även fetma är mer vanligt förekommande i Norrbotten jämfört med riket.

Region Norrbotten anger i strategisk plan 2023-2025 att visionen för Region Norrbottens län är "Tillsammans för Norrbotten - bästa livet, bästa hälsan". Det strategiska målet "Trygg norrbottning med god, jämlik och jämställd livskvalitet" innebär bland annat att befolkningens hälsa och välbefinnande främjas i samhället och i mötet med Region Norrbottens verksamhet och att den goda folkhälsan är jämlikt och jämställt fördelat mellan olika befolkningsgrupper.

Utöver ovan styrning finns Norrbottens folkhälsostrategi 2018-2026 som syftar till att stimulera till ett mer systematiskt folkhälsoarbete i Norrbotten för att utjämna skillnader i hälsa och förbättra folkhälsan i länet.

Revisorerna i Region Norrbotten har i sin riskbedömning beslutat genomföra en granskning av regionens folkhälsoarbete bedrivs på ett ändamålsenligt sätt samt med en tillräcklig intern kontroll.

Syfte och revisionsfrågor

Syftet med granskningen har varit att bedöma om regionstyrelsen samt hälso- och sjukvårdsnämnden säkerställer att folkhälsoarbetet bedrivs på ett ändamålsenligt sätt samt med en tillräcklig intern kontroll inom området.

Syftet besvaras med följande revisionsfrågor:

1. Utövar styrelsen respektive hälso- och sjukvårdsnämnden en tillräcklig styrning inom området? *Fokus på mål och planer.*
2. Säkerställer regionstyrelsen respektive hälso- och sjukvårdsnämnden en ändamålsenlig organisering och ansvarsfördelning av regionens folkhälsoarbete?
3. Sker en ändamålsenlig samverkan inom regionstyrelsens samt hälso- och sjukvårdsnämndens respektive ansvarsområden med andra aktörer avseende folkhälsoarbetet? *Fokus på struktur för samverkan med länets kommuner och länsstyrelsen.*
4. Är regionstyrelsens respektive hälso- och sjukvårdsnämndens uppföljning och kontroll inom området tillräcklig?

5. När regionstyrelsen respektive hälso- och sjukvårdsnämnden måluppfyllelse för målen kopplat till folkhälsoarbetet?
6. Vidtar regionstyrelsen respektive hälso- och sjukvårdsnämnden åtgärder vid bristande måluppfyllelse inom området?

Revisionskriterier

Med revisionskriterier avses de bedömningsgrunder som bildar underlag för revisionens analyser och bedömningar.

- Kommunallag 6:1, 6:3, 6:5, 6:6
- Hälso- och sjukvårdslagen 3:1, 3:2, 13a:1, 8:1
- Regionstyrelsens reglemente
- Hälso- och sjukvårdsnämndens reglemente
- Nationella folkhälsomål, antagna av riksdagen 2018-06-13
- Region Norrbotten strategisk plan 2023-2025
- Norrbottens folkhälsostrategi 2018-2026

Avgränsning

I tid avgränsas granskningen till år 2023. Granskningen är avgränsad till regionstyrelsen och hälso- och sjukvårdsnämndens ansvarsområden. I övrigt, se syfte och revisionsfrågor.

Metod

Granskningen har genomförts genom insamling och analys och relevanta styrdokument inom området. Utifrån genomförd analys genomfördes sedan intervjuer med relevanta verksamhetsföreträdare inom stabs/strategisk funktion samt relevanta verksamhetsföreträdare.

Intervjuer har genomförts med:

- Tf regiondirektör
- Regionråd
- Oppositionsråd
- Stabschef
- Enhetschef vårdstöd
- Folkhälsostrateger
- Samordnare folkhälsa
- Ärendestrateg
- Tjänsteperson med ansvar för folkhälsoarbete, Norrbottens Kommuner
- Tjänsteperson med ansvar för folkhälsoarbete, Länsstyrelsen Norrbotten

Därefter sammanställd analys och rapportskrivning samt kvalitetssäkring.

De intervjuade har beretts möjlighet att sakgranska rapporten. Rapporten är kvalitetssäkrad av Kristian Damlin, certifierad kommunal revisor, i enlighet med PwCs interna riktlinjer.

Granskningsresultat

Nationell styrning på folkhälsoområdet

Folkhälsopolitiken syftar till att åstadkomma mer jämlika livsvillkor och därmed möjligheter för en jämlik hälsa. I proposition 2017/18:249 God och jämlik hälsa - en utvecklad folkhälsopolitik framgår att regionerna har en självklar roll i folkhälsoarbetet med hälsofrämjande och förebyggande hälso- och sjukvård, primärvård inklusive mödra- och barnhälsovård och tandvård för barn och ungdomar upp till 20 års ålder. Även regionens övriga verksamheter har betydelse ur ett folkhälsoperspektiv. Regionen är bland annat kunskapscentrum och stödjer kommunerna.

Den nationella folkhälsopolitiken är beslutad av riksdagen 2018-06-13 och det övergripande målet för folkhälsopolitiken är att skapa samhällliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen och sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation. Målet tydliggör samhällets ansvar vilket förutsätter ett gemensamt och tvärsektoriellt arbete. Målen gäller för alla aktörer i Sverige såväl statliga, regionala som kommunala. Målområdena återspeglar hälsans bestämningsfaktorer, det vill säga faktorer som påverkar hälsotillståndet. Det är flera faktorer som samverkar på olika nivåer i samhället, exempelvis var och hur vi bor, vilken miljö vi lever i, barndomen och uppväxttiden, vår utbildning och vårt arbete. Bestämningsfaktorer kan både öka och minska risken för ohälsa.

Till det övergripande folkhälsomålet finns åtta målområden formulerade:

1. Det tidiga livets villkor
2. Kunskaper, kompetenser och utbildning
3. Arbete, arbetsförhållanden och arbetsmiljö
4. Inkomster och försörjningsmöjligheter
5. Boende och närmiljö
6. Levnadsvanor
7. Kontroll, inflytande och delaktighet
8. En jämlik och hälsofrämjande hälso- och sjukvård

Tillräcklig styrning inom området

Revisionsfråga 1: Utövar styrelsen respektive hälso- och sjukvårdsnämnden en tillräcklig styrning inom området? Fokus på mål och planer.

lakttagelser

Styrning genom verksamhetsplan och budget 2023-2025

Region Norrbotten anger i strategisk plan 2023-2025 att visionen för Region Norrbotten är "Tillsammans för Norrbotten - bästa livet, bästa hälsan". I strategisk plan konstateras att:

- Folksjukdomarna, hjärtinfarkt, stroke, fetma, cancer och psykisk ohälsa står för en stor del av sjukdomsburden i länet.

- Norrbotten har den kortaste medellivslängden i landet, 79,5 år för män och 83,2 år för kvinnor.
- Covid-19-pandemin har påverkat folkhälsans levnadsvanor och livsvillkor på olika sätt och grupper som redan före pandemin hade förhöjd risk för ohälsa har drabbats hårdast.
- Det hälsofrämjande arbetet behöver anpassas och prioriteras i ljuset av pandemins effekter för att behålla en god folkhälsa och ökad jämlikhet och jämställdhet.

Strategiskt mål i verksamhetsplan och budget

Perspektiv medborgare

Verksamheten i Region Norrbotten beskrivs, planeras och följs ur fem perspektiv: samhälle, medborgare, verksamhet, medarbetare och ekonomi. Regionfullmäktige har inom perspektivet medborgare beslutat om det strategiska målet "Trygg norrbotning med god, jämlik och jämställd livskvalitet". Det innebär att befolkningens hälsa och välbefinnande främjas i samhället och i mötet med Region Norrbottens verksamhet. Vidare att den goda folkhälsan är jämlikt och jämställd fördelat mellan olika befolkningsgrupper.

Målet återfinns även i regionstyrelsens plan 2023-2025 och i hälso- och sjukvårdsnämndens plan 2023-2025, där en framgångsfaktor kopplat till målet är "Jämlik och jämställd hälsa genom främjande och förebyggande åtgärder". Framgångsfaktorn mäts med följande styrmått:

Styrmått	Ingångsvärde	Mål 2023	Mål 2025	Period
Antal patienter som fått fråga om våld i nära relation	2021 K: 6 940 M: 3 494	Öka	Öka	DÅ 04,08, ÅR
Andel patienter 18 år och äldre som besökt primärvården och som fått rådgivande/kvalificerat rådgivande samtal på grund av ohälsosamma levnadsvanor*.	2021 T1 12% T2 9% T3 12%	Öka	-	DÅ 04,08, ÅR
<i>*Styrmåttet som avser levnadsvanor mäts bland de hälsocentraler som uppnår målnivån 70 %.</i>				

I regionstyrelsens plan 2023-2025 framgår att Region Norrbottens folkhälsoarbete innefattar hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande arbete med fokus på klara hälsoutmaningar och demografiska utmaningar inom länet. Folkhälsoarbetet syftar också till att åstadkomma en mer jämställd och jämlik hälsa. Vidare framgår att arbetet

konkretiseras genom bland annat uppfyllande av handlingsplanen kopplat till Norrbottens folkhälsostراتيجية, utveckling av hälsosamtal, elevhälsosamtal samt kampanjer riktade mot levnadsvanor. I hälso- och sjukvårdsnämndens verksamhetsplan 2023-2025 framgår att en prioriterad insats är de riktade hälsosamtal till 40-, 50- och 60-åringar som utförs för att förebygga insjuknande i påverkbara sjukdomstillstånd.

Ytterligare styrning inom området

Norrbottens folkhälsostراتيجية 2018-2026

Norrbottens folkhälsostراتيجية, som är antagen av regionfullmäktige 2018-02-14 § 14 och av länets kommuner, syftar till att stimulera till ett mer systematiskt folkhälsoarbete i Norrbotten för att utjämna skillnader i hälsa och förbättra folkhälsan i länet. Det övergripande målet är att norrbottningarnas hälsa ska förbättras och bli mer jämlik och mer jämställd. Till det övergripande målet är följande delmål satta utifrån prioriterade områden, alla delmål har tillhörande indikatorer:

1. Utbildningsnivån och det livslånga lärandet ska öka och bli mer jämlikt och jämställt
2. Levnadsvanor som påverkar hälsan positivt ska öka i omfattning och bli mer jämlika och jämställda
3. Normer och värderingar som främjar den jämlika och jämställda hälsan ska stärkas
4. Alla kommuner och regionala företrädare arbetar systematiskt med folkhälsa

I folkhälsostراتيجin beskrivs att länets prioriteringar och folkhälsomål har utgått från resultatet av statistiska analyser av norrbottningars hälsa, det föreslagna nationella målet för folkhälsopolitiken med tillhörande målområden, kommunernas bedömning av prioriterade områden samt behovet av ett systematiskt arbetssätt med uppföljning och utvärdering. Ingen av de indikatorer som finns i handlingsplanen återfinns i regionens styrande dokument.

Beställning vårdval primärvård 2023

Villkoren för primärvård inom vårdval primärvård i Region Norrbotten fastställs årligen av regionstyrelsen. Villkoren definieras i förfrågningsunderlaget "Beställning vårdval primärvård 2023". Av förfrågningsunderlaget framgår att i Norrbotten finns utmaningar för att förbättra folkhälsan och att det hälsofrämjande arbetet behöver anpassas och prioriteras för att behålla en god folkhälsa och ökad jämlikhet och jämställdhet. I primärvårdsuppdraget ingår primär- och sekundärprevention som ska bedrivas genom ett systematiskt hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande arbete. Detta ska integreras i det dagliga patientarbetet. Därtill ska ett brett hälsofrämjande arbete bedrivas på befolkningsnivå. I Region Norrbotten ska hälsosamtal erbjudas till riktade åldersgrupper. Primär- och sekundär prevention stimuleras genom prestationsersättning där områden för prestationsersättning 2023 är följande:

- Förbättrade levnadsvanor hos patienter med risk för hjärt-/kärlsjukdom eller psykisk ohälsa
- Hälsosamtal till 40-, 50- samt 60-åringar
- Tobaksavvänjning

- Fysisk aktivitet på recept

För arbetet med förbättrade levnadsvanor finns en strukturersättning per journalförd riskbedömning. Hälsocentralernas arbetsinsatser mäts genom andel patienter i en riskgrupp som har en journalförd riskbedömning avseende levnadsvanor samt andel patienter med konstaterad risk som fått dokumenterade åtgärder enligt nationella riktlinjer. Målnivåerna fastställs årligen. Hälsocentralerna ersätts per genomfört hälsosamtal. För tobaksavvänjning och fysisk aktivitet på recept finns en rörlig ersättning.

God och nära vård

I Region Norrbotten pågår parallellt med folkhälsoarbetet omställningen till god och nära vård som handlar om att utgå från personens behov och förmågor samt att på olika sätt främja hälsa. Vård och omsorgsverksamheterna behöver komma närmare medborgarna och göra dem mer delaktiga samt gå från ett mer reaktivt arbetssätt till ett mer proaktivt arbete. Region Norrbotten har tillsammans med Norrbottens Kommuner antagit en gemensam målbild för god och nära vård. Den länsgemensamma strategin “Tillsammans för Nära Vård i Norrbotten” beskriver att för att uppnå målbilden behöver bland annat riktningförändringen mot mer hälsofrämjande och förebyggande insatser genomsyra verksamheterna. Medarbetare som arbetar med Region Norrbottens folkhälsoarbete har inte funnits med i processen av framtagandet av den gemensamma målbilden för omställningen till god och nära vård, vilken fokuserar på att skapa en god hälsa och välbefinnande för norrbottningen. Vid intervju beskrivs att det finns ett behov av att tydligare samlas kring de hälsofrämjande frågorna.

Regionala utvecklingsstrategin 2030

En del av Region Norrbottens folkhälsoarbete bedrivs även inom ramen för arbetet med den regionala utvecklingsstrategin 2030. Ett effektmått för att bidra till visionen “Hög livskvalitet i attraktiva livsmiljöer” är “god, jämlik och jämställd hälsa” som mäts med indikatorn ohälsotalet¹ för kvinnor och män 16-64 ska minska och ligga på högst 25 %. Jämställdhet mellan könen ska eftersträvas.

Uppdrag inom folkhälsoområdet under 2023

Norrbotten har fortfarande stora utmaningar vad gäller hälsan i befolkningen samtidigt som det råder stor resursbrist inom hälso- och sjukvården. För att se över möjligheten till att avlasta hälso- och sjukvårdspersonal och stärka det hälsofrämjande och förebyggande arbetet, har regiondirektören i februari 2023 gett enheten för vårdstöd i uppdrag att utreda förutsättningarna för att nyttja andra yrkeskategorier i verksamheterna, i första hand hälsovägledare. Enligt intervju med regiondirektör finns det inte några medel till uppdraget, utan beslut om eventuella medel kommer att tas när det finns ett färdigt förslag.

¹ Ohälsotalet innebär måttet på utbetalda nettodagar sjukpenning, rehabiliteringspenning, sjukersättning och aktivitetsersättning.

Bedömning

Utövar styrelsen respektive hälso- och sjukvårdsnämnden en tillräcklig styrning inom området? Fokus på mål och planer.

Delvis.

Vår bedömning är att styrelse respektive nämnden delvis utövar en tillräcklig styrning inom området. Folkhälsa lyfts fram i ett flertal styrande dokument som ett viktigt område och det finns formulerade ambitioner på området. Bland prioriteringar är det främst arbetet med Norrbottens hälsosamtal som används för att förbättra befolkningens levnadsvanor.

Ett utvecklingsområde för framtiden är att tydliggöra hur styrningen inom området kan stärkas och även att se över hur samverkan mellan de verksamheter inom regionen som är berörda av olika styrdokument kan stärkas för att säkerställa styrning mot gemensamma mål.

Ändamålsenlig organisering och ansvarsfördelning

Folkhälsomyndigheten har sammanställt vilka aktörer som gör vad för att bidra till att genomföra folkhälsopolitiken. En viktig aktör för att genomföra folkhälsopolitiken är regionen. Folkhälsomyndigheten beskriver att folkhälsofrågorna organiseras på olika sätt i regionerna men genomförs oftast inom regionens ansvar för hälso- och sjukvård eller regional utveckling. Folkhälsofrågorna kan också vara placerade i en stabsfunktion eller annan övergripande förvaltning under regionstyrelsen. Vidare beskriver folkhälsomyndigheten att eftersom folkhälsofrågorna är tvärsektoriella placeras ofta uppdragen på en strategisk nivå, där arbetsuppgifter kan vara att regelbundet följa upp hälsans bestämningsfaktorer och folkhälsans utveckling. Det kan också syfta till att integrera folkhälsofrågorna i organisationens verksamhet genom att synliggöra frågorna i mål, budget och uppföljning och visa hur de kan bidra till att uppfylla kärnverksamhetens mål.

I en region finns också ett mer patient- och befolkningsnära folkhälsoarbete, till exempel genom att hälso- och sjukvården ska stödja patienter till att förändra ohälsosamma levnadsvanor, som riskbruk av alkohol, tobaksbruk, ohälsosamma matvanor och otillräcklig fysisk aktivitet. Regionerna ansvarar också för barn- och mödrahälsovården som båda har uttalade hälsofrämjande perspektiv och drivs på lokal nivå. Dessutom driver regionerna ungdomsmottagningar och arbetar aktivt med frågor som rör sexuell och reproduktiv hälsa.

Folkhälsomyndigheten beskriver att mellan tvärpolitiska områden så som folkhälsopolitik kan det uppstå målkonflikter. Det behövs insatser från flera specifika områden för att nå målen. På regional och lokal nivå innebär målkonflikter att det kan bli svårt att få genomslag för folkhälsofrågorna. Eftersom folkhälsofrågor är tvärsektoriella (horisontella) till sin natur är utmaningen ofta att hitta fungerande arbetsätt och strukturer i en organisation som oftast styrs vertikalt.

Revisionsfråga 2: Säkerställer regionstyrelsen respektive hälso- och sjukvårdsnämnden en ändamålsenlig organisering och ansvarsfördelning av regionens folkhälsoarbete?

lakttagelser

Hälso- och sjukvårdsnämnden är sedan årsskiftet en ny nämnd i Region Norrbotten, och ansvaret för folkhälsoarbetet har tidigare bara funnits för regionstyrelsen. Av regionstyrelsens reglemente² framgår att styrelsen har övergripande ansvar för regionens verksamheter, utveckling och ekonomiska ställning. Vidare framgår att styrelsen har ansvar för hälso- och sjukvård som drivs i egen regi undantaget omställningen till nära vård samt tandvård och primärvård. Styrelsen har dock ansvar för beställning av Vårdval i primärvården samt tandvård.

I hälso- och sjukvårdsnämndens reglemente³ framgår att nämnden bland annat har ansvar för primärvård i egen regi, att strategiskt driva, möjliggöra och följa upp omställningen till nära vård och hantera övergripande frågor gällande nationella överenskommelser som stärker en god och nära vård och psykisk hälsa. Nämnden ansvarar även för uppföljning av vårdgivare inom Vårdval primärvård och tandvård. För år 2023 har nämnden ingen avsatt budget att fördela till specifika uppdrag. Medel fördelas enligt ram från regionfullmäktige samt ersättning via vårdvalet. Verksamheter får del av statsbidrag genom nationella överenskommelser, exempelvis god och nära vård. Enligt uppgift på Folkhälsomyndighetens hemsida finns vid tiden för granskningen inte några dedikerade statsbidrag för folkhälsoarbetet. Hälso- och sjukvårdsnämnden fokuserar på det arbete som sker i regionen kopplat till delmål 2 i Norrbottens folkhälsostrategi, men utan möjlighet att påverka organiseringen och ansvarsfördelningen. Den huvudsakliga möjligheten att påverka organiseringen sker via regionstyrelsen som också har möjlighet att förstärka exempelvis folkhälsoarbetet. Regionstyrelsen avsätter en särskild ram för det strategiska folkhälsoarbetet, 0,8 mnkr. Personalkostnader belastar stabens budgetram.

Omställningsarbetet som gjordes av Region Norrbottens organisation under 2019-2021 förändrade organiseringen av regionens folkhälsoarbete. Innan Region Norrbotten genomförde omställningen var folkhälsoarbetet organiserat inom Folkhälsocentrum (FHC) med fokus på folkhälsa och folkhälsoarbete. Uppdrag som rör omställningen finns främst i strategisk plan 2020-2022 samt i strategisk plan 2021-2023. Regionfullmäktige har fastställt en ny driftsorganisation för Region Norrbotten i november 2020.

I samband med omställningen fattades beslut om att lägga ner Folkhälsocentrum som ett samlat kunskapscentrum. I samband med omställningsarbetet reducerades antalet tjänstepersoner som arbetar med regionens folkhälsoarbete. Som beslutsunderlag till regionfullmäktiges beslut finns en konsekvensbeskrivning där det framgår att genomlysningar har genomförts internt och även av externa konsulter. Av konsekvensbeskrivningen framgår bland annat att förslaget till en gemensam organiserad stödfunktion för hälso- och sjukvård möjliggör tydligare styrning av utveckling och förvaltning samtidigt som det möjliggör synergier och effektivare

² Fastställt av regionfullmäktige 2022-12-21 § 180

³ Fastställt av regionfullmäktige 2022-12-21 § 182

arbetssätt för medarbetarna. Det beskrivs vidare att inom den nya regionstaben kommer medarbetarna att vara organiserade närmare den politiska ledningen och regiondirektören vilket möjliggör förenklade processer och arbetssätt mellan ledning och medarbetare.

Enligt intervjuer har minskningen av medarbetare till stor del hanterats genom att vissa arbetsuppgifter slutat utföras. Exempelvis där tjänstepersoner som fick avsluta sin anställning bland annat hade arbetat med alkohol- och tobaksrelaterade frågor. De intervjuade har beskrivit att det skett ungefär en halvering av antal personer som arbetar specifikt med regionens folkhälsoarbete. De intervjuade känner inte till varför vissa områden prioriterades ner. Exempelvis erbjuds utbildningar och stöd till verksamheterna såsom hälsocentralerna i lägre grad jämfört med tidigare.

Efter omställningen är folkhälsoarbetet främst organiserat inom två delar, som en del av regiondirektörens stab samt inom hälso- och sjukvårdsavdelningen inom enheten vårdstöd. Inom enhet vårdstöd arbetar folkhälsostrateg och samordnare folkhälsa med bland annat kost, Norrbottens hälsosamtal, sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) samt HBTQI-personers hälsa. Inom regiondirektörens stab arbetar en folkhälsostrateg och andra strateger som arbetar med barnrätt, jämställdhet, nationella minoriteter och våld i nära relationer. Därtill finns nära vård och det arbete som sker inom regional utveckling. Vid intervjuer har det framgått att det efter omställningen saknas tydliga uppdragsbeskrivningar för de enheter som arbetar med folkhälsoarbetet och att det även finns en viss otydlighet i vilket uppdrag tjänstepersoner har. Tjänstepersoner som arbetar med regionens folkhälsoarbete har tagit fram en aktivitetsplan för 2023 där det framgår delmål och aktiviteter under 2023 samt vem som är ansvarig för vad.

Intervjuade har beskrivit att det finns önskemål om en resursutökning inom området för att verksamheterna upplevs underdimensionerade för att kunna bedriva strategiskt arbete. Om det inte sker en resursutökning lyfts behovet av att den politiska ledningen behöver bli tydligare med vad som ska prioriteras utifrån att folkhälsoarbetet består av flera olika delar över hela regionen och det är många aktörer som är involverade.

De intervjuade tjänstepersonerna och cheferna som arbetar med regionens folkhälsoarbete har beskrivit att organisationen efter omställningen både har fördelar och nackdelar. De intervjuade har beskrivit att i nuvarande organisation upplevs ett bättre samarbete med verksamheter inom regionen samt att det upplevs närmare till den politiska ledningen. En nackdel som de intervjuade har lyft fram är att efter omorganisationen är att verksamheten har krympt och upplevts som fragmenterad. Det uttrycks också en oro för att dessa frågor inte får tillräckligt genomslag i Region Norrbottens som brottas med stora utmaningar med ohälsa hos befolkningen.

Vid intervju med regiondirektör har det framgått att det planeras en översyn på tjänstemannanivå av regionens hållbarhetsarbete. I regiondirektörens rapport från maj 2023 framgår att regiondirektören har gett stabschef i uppdrag att ta fram förslag på organisering och dimensionering av resurser inom möjliga sakområden som faller under

hållbarhet. Utgångspunkten för detta är en hållbarhetsenhet som leds av en arbetsmiljöansvarig hållbarhetschef. Vid intervju med regiondirektör har det framgått att folkhälsoarbetet kan bli en del av hållbarhetsenheten.

Bedömning

Säkerställer regionstyrelsen respektive hälso- och sjukvårdsnämnden en ändamålsenlig organisering och ansvarsfördelning av regionens folkhälsoarbete?

Delvis.

Det finns ett behov av att tydliggöra ansvarsfördelning för de tjänstepersoner och enheter som primärt arbetar med regionens folkhälsoarbete. I och med minskningen av antal tjänstepersoner som arbetar med regionens folkhälsoarbete behöver regionstyrelsen och hälso- och sjukvårdsnämnden utreda hur de begränsade personalresurserna ska användas och vad som ska vara det primära fokuset för regionens folkhälsoarbete.

Ändamålsenlig samverkan

Revisionsfråga 3: Sker en ändamålsenlig samverkan inom regionstyrelsens samt hälso- och sjukvårdsnämndens respektive ansvarsområden med andra aktörer avseende folkhälsoarbetet? Fokus på struktur för samverkan med länets kommuner och länsstyrelsen.

Folkhälsomyndigheten beskriver att regionen är ofta ett stöd och samverkanspart för länets kommuner, och har ofta rollen att samla, samordna och driva gemensamma utvecklingsprocesser utifrån aktuell forskning och folkhälsoläget. Folkhälsomyndigheten beskriver att folkhälsoarbete handlar också om att initiera, driva på och samverka med berörda aktörer i länet inom till exempel ramen för föräldraskapsstöd, hälsofrämjande skola och frågor som rör delaktighet och barnrättsfrågor samt att främja psykiskt välbefinnande och psykisk hälsa.

lakttagelser

Samverkansstruktur med kommunerna

Region Norrbotten och Norrbottens Kommuner har en gemensam politisk styrning i länet bestående av ledande förtroendevalda från Region Norrbotten och länets kommuner. Politiska samverkansberedningen för hälsa, vård, omsorg och skola, **Polsam**, utgör en arena där beslut och prioriteringar i gemensamma frågor bland annat nära vård och folkhälsoarbete diskuteras, beslutas och utvärderas. Polsam utgör politisk styrgrupp för länsstyrgruppen som är Region Norrbottens och Norrbottens Kommuners gemensamma styrgrupp på chefsnivå. För granskningen har vi genomfört en protokollsgenomgång av Polsams protokoll för år 2022 och fram till maj 2023. En av Region Norrbottens folkhälsostrateger har haft vissa informationspunkter på Polsams sammanträden under perioden. Polsam har bland annat fått information om det pågående arbetet med uppföljning av Norrbottens folkhälsostrategi.

På tjänstemannasidan finns **Länsstyrgruppen** som hanterar samverkansfrågor och fastställer och följer länsövergripande överenskommelser och rekommendationer som därefter ligger till grund för lokala avtal och rutiner.

De intervjuade tjänstepersonerna har beskrivit att när folkhälsoarbetet var organiserat inom folkhälsocentrum arbetade en av folkhälsostrategerna heltid med att bland annat samverka med andra aktörer, såsom Norrbottens Kommuner, föreningslivet och kommunerna i länet. Som beskrivits i tidigare avsnitt ändrades en av folkhälsostrategernas tjänst efter omställningen vilket innebär att 50 procent av tjänsten består av ett utåtriktat och strategiskt folkhälsoarbete och 50 procent består av att arbeta med regionens hållbarhetsarbete, där arbetet med Agenda 2030 ingår. De andra tjänstepersonerna som arbetar med folkhälsoarbete arbetar till viss del med samverkan med andra aktörer och länets kommuner, bland annat genom föreläsningar.

Folkhälsoarbetet drivs av tre aktörer i samverkan, Region Norrbotten, Länsstyrelsen och Norrbottens Kommuner. Till folkhälsostrategin finns en tillhörande handlingsplan som beskriver hur de olika aktörerna ska bidra till att folkhälsostrategin uppfylls. Enligt intervjuer har delmålen fördelats mellan de tre aktörerna. Region Norrbottens primära ansvarsområde är delmål 2 som rör levnadsvanor. Samtliga aktörer arbetar med delmål 4 avseende att alla kommuner och regionala företrädare arbetar systematiskt med folkhälsa. Region Norrbotten har brutit ned handlingsplanen i 118 hälsofrämjande aktiviteter som skulle genomföras under 2018-2022.

Under 2022 gav regeringen länsstyrelserna i uppdrag att stödja den regionala implementeringen av den nationella folkhälsopolitiken och att den stödstruktur som Folkhälsomyndigheten har utvecklat för det statliga folkhälsoarbetet ska utgöra grunden för arbetet. Länsstyrelsernas uppdrag ska slutredovisas senast den 24 mars 2024. Det bekräftas vid en intervju med tjänstepersoner i Länsstyrelsen. Länsstyrelsen ska arbeta med att stödja den regionala implementeringen och att arbetet med att utvärdera strategin och ta fram en ny handlingsplan är ett gemensamt arbete mellan de tre aktörerna. De intervjuade har beskrivit att Länsstyrelsens utökade uppdrag har till viss del ändrat Region Norrbottens del i det regionala folkhälsoarbetet. Vid intervjun har det framgått att det finns en varierande bild på ansvarsfördelning mellan de aktörer som arbetar med Norrbottens folkhälsostrategi. I folkhälsostrategin finns en beskrivning av roller och vem som gör vad i Norrbottens folkhälsoarbete. Det framgår att Region Norrbotten bland annat ska ta ansvar för att folkhälsoarbetet går framåt i länet i samverkan med länets kommuner och andra aktörer och att folkhälsostrategin ska implementeras. Inom ramen för granskning har vi fått ta del av en verksamhetsplan 2023 för Norrbottens folkhälsostrategi, som är framtagen av en arbetsgrupp som består av en representant från Norrbottens Kommuner, Länsstyrelsen och Region Norrbotten, där det framgår vad som ska göras under 2023 och vem eller vilka aktörer som är ansvarig. Vid intervju med tjänsteperson på Norrbottens Kommuner har det framgått att inom ramen för arbetet med Norrbottens folkhälsostrategi har Region Norrbotten, Länsstyrelsen och Norrbottens Kommuner under april 2023 anordnat en träff för

folkhälsosamordnare i Norrbotten. Under 2023 kommer det att anordnas en träff per termin.

De intervjuade tjänstepersonerna som arbetar med Region Norrbottens folkhälsoarbete ser ett behov av att utöka samverkan med Norrbottens Kommuner och att samverkan däremellan upplevs blivit påverkad av omställningen och på grund av att nationella medel som skulle användas 2021 för att genomföra satsningar inom området psykisk hälsa, som sedan inte kunde användas på grund av omständigheter i Region Norrbotten. I beslutsunderlaget till Regionstyrelsens beslut⁴ framgår att Norrbottens Kommuner valde att säga upp samarbetet på grund av detta. Vidare framgår att regionens politiska majoritet har gett regiondirektören i uppdrag att tillsammans med direktören för Norrbottens Kommuner lösa ut frågan och möjliggöra gemensamma satsningar inom området psykisk hälsa som skulle genomföras 2021 istället kan genomföras under 2023. Uppdraget är slutfört. De intervjuade har gett uttryck för att samverkan upplevs fungera bra med länets enskilda kommuner där det finns flertal forum där nästan alla länets kommuner deltar.

Utöver ovanstående samverkansstruktur finns ett folkhälsopolitiskt program för Norra regionerna 2020–2024 som Norra sjukvårdsregionens direktion beslutat om den 3 juni 2020. Programmet syftar bland annat till att fortsätta utveckla långsiktig samverkan mellan de norra regionerna för en bättre folkhälsa och för att ge en politisk inriktning och prioritering för området folkhälsa inom regionernas ansvarsområden. Till det folkhälsopolitiska programmet finns fyra tillhörande mål:

- År 2030 jämfört med år 2018 har den självskattade hälsan förbättrats och skillnaderna mellan könen och socioekonomiska grupper har minskat i Norra regionen (redovisas per ålder och utbildningsgrupp).
- År 2030 är medellivslängden i Västerbotten, Västernorrland, Jämtland/Härjedalen och Norrbotten minst i nivå med riket i alla kommuner.
- År 2030 är andelen dagligt rökande kvinnor och män med kort utbildning halverade i jämförelse med 2018.
- År 2030 ska det psykiska välbefinnandet ha ökat och skillnaden mellan könen ska ha minskat i jämförelse med 2018.

Det finns en referensgrupp för folkhälsa kopplad till Norra sjukvårdsregionsförbundet, referensgruppen utvecklar regionernas folkhälsopolitiska program inför beslut i förbundsdirektionen. Gruppen består av en företrädare från respektive region på politisk nivå. Regionernas tjänstemän i folkhälsosamrådet utarbetar underlag till referensgruppen.

Som beskrivits tidigare är folkhälsoarbetet tvärsektorielt och berör många olika områden inom regionen. Det finns andra samverkansstrukturer mellan Region Norrbotten och länets kommuner som en del av regionens folkhälsoarbete, bland annat i form av ungdomsmottagningar som arbetar med barn och ungas hälsa.

⁴ Regionstyrelsens sammanträde 2023-03-16 § 41

Bedömning

Sker en ändamålsenlig samverkan inom regionstyrelsens samt hälso- och sjukvårdsnämndens respektive ansvarsområden med andra aktörer avseende folkhälsoarbetet? Fokus på struktur för samverkan med länets kommuner.

Delvis.

Det finns en etablerad samverkansstruktur mellan de aktörer som arbetar med Norrbottens folkhälsostrategi. Det finns även en verksamhetsplan i form av arbetsdokument aktörerna emellan för att underlätta prioriteringar. Det finns även samverkansstruktur genom Norra sjukvårdsregionsförbundet.

Vår granskning har visat att det finns olika syn på roll- och ansvarsfördelning i arbetet med Norrbottens folkhälsostrategi. Ett utvecklingsområde bedöms vara att Region Norrbotten behöver skapa samsyn med övriga aktörer som arbetar med Norrbottens folkhälsostrategi och även andra gemensamma planer som rör folkhälsoarbetet för att aktörerna gemensamt ska arbeta för att uppnå målen och att roll- och ansvarsfördelning är tydlig aktörerna emellan.

Uppföljning, kontroll och åtgärder

Revisionsfråga 4: Är regionstyrelsens respektive hälso- och sjukvårdsnämndens uppföljning och kontroll inom området tillräcklig?

Revisionsfråga 5: När regionstyrelsen respektive hälso- och sjukvårdsnämnden måluppfyllelse för målen kopplat till folkhälsoarbetet?

Revisionsfråga 6: Vidtar regionstyrelsen respektive hälso- och sjukvårdsnämnden åtgärder vid bristande måluppfyllelse inom området?

lakttagelser avseende revisionsfrågor 4, 5 och 6 redovisas nedan. En separat bedömning görs per revisionsfråga.

lakttagelser

Uppföljning och måluppfyllelse

Genom granskning av regionstyrelsens sammanträdesprotokoll under 2022 och fram till maj 2023 noterar vi att regionstyrelsen fått uppföljning av arbetet med strategiska perspektiv där målet "Trygg norrbottning med god livskvalitet" återfinns genom tertialrapport per april 2022, delårsrapport per augusti 2022 samt genom årsredovisningen 2022.

I årsredovisning för Region Norrbotten 2022 framgår att det strategiska målet "Trygg norrbottning med god livskvalitet" delvis uppnås. Hälsocentralerna i Norrbotten bjuder årligen in den som fyller jämnt (40, 50 och 60 år) till hälsosamtal med syfte att diskutera levnadsvanor samt annat som kan påverka hälsan. I årsredovisningen beskrivs att arbetet med hälsosamma levnadsvanor går framåt med en ökning av andelen patienter som får rådgivande samtal vid ohälsosamma levnadsvanor. Utfallet för år 2022 visar att 17 % av kvinnor fått rådgivande samtal och 19 % av männen. Även andelen genomförda hälsosamtal till åldersgrupper som fyller jämnt har ökat, dock når inte

regionen upp till målet om 35 %. Den högsta andelen genomförda hälsosamtal är för kvinnor 60 år där utfallet blev 22 % och för män 60 år där utfallet blev 18 %. Vidare framgår från årsredovisningen att antalet patienter som fått fråga om våldsutsatthet är relativt oförändrat jämfört med föregående år.

Av regiondirektörens rapport framgår att regionstyrelsen under 2022 har fått en viss uppföljning av folkhälsoarbetet, bland annat genom analysrapporten "Folkhälsan i Norrbotten - före, under och efter coronapandemin".

Under 2023 har regionstyrelsen vid två tillfällen fått återrapportering av processen för halvtidsutvärderingen av Norrbottens folkhälsostrategi samt utvärdering av den regionala handlingsplanen 2018-2022 genom regiondirektörens rapport. Regionstyrelsen har även fått information om utvärdering av folkhälsostrategin och uppföljning av aktivitetslistan med 118 hälsofrämjande aktiviteter vid regionstyrelsens temasammanträde under februari 2023. Aktivitetslistan är indelad i bland annat målgrupp, aktörer, långsiktigt och kortsiktigt förväntat resultat med tillhörande indikatorer för varje aktivitet. Den senaste utvärderingen av aktivitetslistan med 118 hälsofrämjande aktiviteter visar att 50 procent av de 118 aktiviteterna är genomförda, 7 procent är pågående aktiviteter, för 9 procent av aktiviteterna är arbetet inlett försiktigt och 37 procent har inte hunnits med. Vid intervju har det framgått att omställningen och pandemin till viss del har påverkat genomförandegraden. Som exempel beskrivs att arbetsuppgifter har förändrats och att vissa medarbetare som arbetade med dedikerade frågor har slutat i regionen. När regionstyrelsen i april 2023 fått uppföljning av utvärdering av aktivitetslistan med 118 hälsofrämjande punkter, genom regiondirektörens rapport, tog inte styrelsen beslut om några åtgärder.

Enligt regiondirektörens rapport från april 2023 framgår att Länsstyrelsen leder arbetet med att utvärdera Norrbottens folkhälsostrategi under 2023. Vid intervju med tjänsteperson på Länsstyrelsen har det framgått att arbetet med utvärdering av folkhälsostrategin och framtagandet av en ny handlingsplan är ett gemensamt arbete aktörerna emellan. Vid tid för den här granskningen hade inte utvärderingen genomförts och vi har därmed inte kunnat ta del av resultatet från uppföljningen.

Utifrån att hälso- och sjukvårdsnämnden är en ny nämnd från 1 januari 2023 har nämnden haft ett fåtal sammanträden under 2023. Genom protokollsgenomgång av nämndens sammanträdesprotokoll har vi kunnat se att nämnden i mars 2023 fick information om syfte och innehåll med Norrbottens hälsosamtal. Nämnden fick även information om genomförda hälsosamtal år 2022 samt pågående och planerade insatser. Nämnden har i mars 2023 tagit del av uppföljning vårdval primärvård januari-december 2022. Vid tid för vår granskning hade inte nämnden tagit del av någon uppföljning av strategiska perspektiv kopplat till folkhälsoarbetet.

Vid intervjuer har det framgått att tjänstepersoner som arbetar med folkhälsoarbetet under förra mandatperioden hade kontinuerliga avstämningar med det regionråd som hade ansvar för folkhälsoområdet. Efter valet 2022 har en ny politisk majoritet tillträtt och

även den här mandatperioden finns ett regionråd som har ansvar för folkhälsoområdet som har kontinuerliga avstämningar med tjänstepersoner.

Vid intervjuer har det framgått att det inte har genomförts någon uppföljning av hur den nya organisationen, efter omställningen, klarar av att driva folkhälsofrågorna utifrån Region Norrbottens utmanande hälsoläge.

Vidtagna åtgärder

Genom protokollsgenomgång av regionstyrelsens sammanträdesprotokoll under 2022 och fram till maj 2023 har vi sett att styrelsen vidtagit följande åtgärder med koppling till mål och styrning för regionens folkhälsoarbete:

Regionstyrelsen har i samband med att styrelsen tagit del av uppföljning av vårdval primärvård januari-december 2021 uppdragit regiondirektör att vidta åtgärder så att hälsocentralernas mål förbättras avseende bland annat riskbedömning av levnadsvanor hos personer med psykisk ohälsa och hälsosamtal.

Regionstyrelsen har även uppdragit regiondirektör att genomföra dialoger med de enheter som inte uppfyller målen vid uppföljning av vårdval primärvård januari-april 2022. Bland de mål som inte uppfylls ingår bland annat arbetet med hälsosamtal och levnadsvanor och våld i nära relationer. Vid regionstyrelsens sammanträde i september 2022 fick styrelsen ta del av genomförda dialoger och åtgärdsplaner för verksamheter med bristande följsamhet till primärvårdens indikatorer. Åtgärdsplanerna avser bland annat arbetet med hälsosamtal, levnadsvanearbetet för personer med risk att utveckla hjärt-kärlsjukdom och risk att utveckla psykisk ohälsa, våld i nära relation.

Som nämnts tidigare är hälso- och sjukvårdsnämnden en ny nämnd sedan årsskiftet. Genom protokollsgenomgång av nämndens protokoll för perioden januari-maj 2023 har vi sett att nämnden föreslagit regionstyrelsen att besluta om ett flertal åtgärder, se nedan:

När hälso- och sjukvårdsnämnden behandlade uppföljning av vårdval primärvård januari-december 2022 i mars 2023 beslutade nämnden att föreslå regionstyrelsen att besluta om ett flertal åtgärder, bland annat att öka insatserna och resurserna för hälsofrämjande insatser och förebyggande hälsovård. När regionstyrelsen behandlade uppföljning av vårdval primärvård för januari-december 2022 beslutade styrelsen att lägga informationen till handlingarna samt att beakta hälso- och sjukvårdsnämndens förslag inför regionstyrelsens beslut om beställningen för vårdvalet 2024.

Som beskrivits tidigare i avsnittet genomförs uppföljning av Norrbottens folkhälsostrategi under 2023 och regionstyrelsen och hälso- och sjukvårdsnämnden har vi tid för vår granskning inte tagit del av den uppföljning. Regionstyrelsen vidtog inte några åtgärder när de tog del av uppföljning av aktivitetslistan med 118 hälsofrämjande punkter genom regiondirektörens rapport.

Hälso- och sjukvårdsavdelningen har i *Gemensam analysplan för Region Norrbotten 2023* fått i uppdrag att genomföra en analys av livsstilmottagningen vid Piteå

hälsocentral. Analysen ska även innehålla en kortare benchmarking mot flera regioners arbete med levnadsvanor. Genomförd analys kommer att redovisas i juni 2023 och ska vara vägledande för Region Norrbottens verksamhet för att främja befolkningens levnadsvanor framåt.

Bedömning

Är regionstyrelsens respektive hälso- och sjukvårdsnämndens uppföljning och kontroll inom området tillräcklig?

Delvis.

Regionstyrelsen och hälso- och sjukvårdsnämnden följer upp strategiskt mål avseende folkhälsoarbete vid tre tillfällen årligen. Regionstyrelsen har fått en viss ytterligare uppföljning av folkhälsoarbetet främst genom regiondirektörens rapport. Uppföljning av Region Norrbottens aktiviteter kopplat till folkhälsostrategin har skett vid två tillfällen. Vi bedömer att regionstyrelsen och hälso- och sjukvårdsnämnden behöver ta del av uppföljning av regionens folkhälsoarbete kontinuerligt för att kunna vidta åtgärder i behov och för att säkerställa att insatser genomförs med koppling till regionens prioriterade område. Det har inte genomförts någon uppföljning av hur den nya organisationen med minskad personalstyrka ska kunna klara av att driva frågorna utifrån Region Norrbottens utmanande hälsoläge vilket bör ske.

När regionstyrelsen respektive hälso- och sjukvårdsnämnden måluppfyllelse för målen kopplat till folkhälsoarbetet?

Nej.

Måluppfyllelsen för folkhälsoarbetet kopplat till mål i strategisk plan uppnås inte för år 2022. Regionens folkhälsoarbete bedrivs till stor del genom Norrbottens hälsosamtal där indikatorn för måluppfyllelse ligger på 35 % och utfall för 2022 ligger långt ifrån styrmåttet. Regionstyrelsen och hälso- och sjukvårdsnämnden behöver vidta tydliga åtgärder för att säkerställa att hälsosamtal genomförs och att rådgivande samtal ges till patienter med risk för ohälsa.

Vidtar regionstyrelsen respektive hälso- och sjukvårdsnämnden åtgärder vid bristande måluppfyllelse inom området?

Delvis.

Regionstyrelsen har vidtagit åtgärder i samband med uppföljning av vårdval primärvård avseende hälsocentralernas arbete med hälsosamtal och levnadsvanor. Hälso- och sjukvårdsnämnden har beslutat att föreslå regionstyrelsen att vidta ett antal åtgärder utifrån uppföljning av vårdval primärvård. Regionstyrelsen har inte vidtagit åtgärder vid uppföljning av aktivitetslistan med 118 hälsofrämjande punkter. Den uppföljning som regionstyrelsen tagit del av innehåller genomförandegrad, inte någon uppföljning av effekter av de aktiviteter som genomförts och vad som var förväntad effekt av de aktiviteter som inte genomförts.

Samlad bedömning

PwC har på uppdrag av de förtroendevalda revisorerna i Region Norrbotten genomfört en granskning av styrning och kontroll av regionens folkhälsoarbete. Syftet med granskningen har varit att bedöma om regionstyrelsen samt hälso- och sjukvårdsnämnden säkerställer att folkhälsoarbetet bedrivs på ett ändamålsenligt sätt samt med en tillräcklig intern kontroll inom området.

Utifrån genomförd granskning är vår samlade bedömning att regionstyrelsen och hälso- och sjukvårdsnämnden *inte helt* säkerställer att folkhälsoarbetet bedrivs på ett ändamålsenligt sätt samt med en *inte helt* tillräcklig intern kontroll inom området.

Rekommendationer

Utifrån genomförd granskning lämnas följande rekommendationer:

- Att regionstyrelsen och hälso- och sjukvårdsnämnden utreder hur personalresurserna ska användas och vad som ska vara det primära fokuset för regionens folkhälsoarbete.
- Att regionstyrelsen säkerställer att det finns tydliga uppdragsbeskrivningar för de verksamheter som primärt arbetar med regionens folkhälsoarbete.
- Att regionstyrelsen prioriterar en dialog med övriga aktörer som arbetar med Norrbottens folkhälsostrategi för att säkerställa en samsyn i länets folkhälsoarbete.
- Att regionstyrelsen säkerställer att uppföljning och kontroll av regionens folkhälsoarbete sker kontinuerligt för att säkerställa att folkhälsoarbetet sker i enlighet med Norrbottens folkhälsostrategi och andra styrdokument.

Sammanfattande bedömningar utifrån revisionsfrågor

Revisionsfråga	Bedömning
1. Utövar styrelsen respektive hälso- och sjukvårdsnämnden en tillräcklig styrning inom området? <i>Fokus på mål och planer.</i>	<p>Delvis</p> <p>Vår bedömning är att styrelse respektive nämnden delvis utövar en tillräcklig styrning inom området. Folkhälsa lyfts fram i ett flertal styrande dokument som ett viktigt område och det finns formulerade ambitioner på området. Bland prioriteringar är det främst arbetet med Norrbottens hälsosamtal som används för att förbättra befolkningens levnadsvanor.</p> <p>Ett utvecklingsområde för framtiden är att tydliggöra hur styrningen inom området kan stärkas och även att se över hur samverkan mellan de verksamheter inom regionen som är berörda av olika styrdokument kan stärkas för att säkerställa styrning mot gemensamma mål.</p>
2. Säkerställer regionstyrelsen respektive hälso- och sjukvårdsnämnden en ändamålsenlig organisering och ansvarsfördelning av regionens folkhälsoarbete?	<p>Delvis</p> <p>Det finns ett behov av att tydliggöra ansvarsfördelning för de tjänstepersoner och enheter som primärt arbetar med regionens folkhälsoarbete. I och med minskningen av antal tjänstepersoner som arbetar med regionens folkhälsoarbete behöver regionstyrelsen och hälso- och sjukvårdsnämnden utreda hur de begränsade personalresurserna ska användas och vad som ska vara det primära fokuset för regionens folkhälsoarbetet.</p>
3. Sker en ändamålsenlig samverkan inom regionstyrelsens samt hälso- och sjukvårdsnämndens respektive ansvarsområden med	<p>Delvis</p> <p>Det finns en etablerad samverkansstruktur mellan de aktörer som arbetar med Norrbottens folkhälsostrategi. Det finns även en verksamhetsplan i form av arbetsdokument aktörerna emellan för att underlätta</p>

andra aktörer
avseende
folkhälsoarbetet?
*Fokus på struktur för
samverkan med länets
kommuner.*

prioriteringar. Det finns även
samverkansstruktur genom Norra
sjukvårdsregionsförbundet.

Vår granskning har visat att det
finns olika syn på roll- och
ansvarsfördelning i arbetet med
Norrbottnens folkhälsostrategi. Ett
utvecklingsområde bedöms vara
att Region Norrbotten behöver
skapa samsyn med övriga aktörer
som arbetar med Norrbottens
folkhälsostrategi och även andra
gemensamma planer som rör
folkhälsoarbetet för att aktörerna
gemensamt ska arbeta för att
uppnå målen och att roll- och
ansvarsfördelning är tydlig
aktörerna emellan.

4. Är regionstyrelsens
respektive hälso- och
sjukvårdsnämndens
uppföljning och kontroll
inom området
tillräcklig?

Delvis

Regionstyrelsen och hälso- och
sjukvårdsnämnden följer upp
strategiskt mål avseende
folkhälsoarbete vid tre tillfällen
årligen. Regionstyrelsen har fått
en viss ytterligare uppföljning av
folkhälsoarbetet främst genom
regiondirektörens rapport.
Uppföljning av Region Norrbottens
aktiviteter kopplat till
folkhälsostrategin har skett vid två
tillfällen.

Vi bedömer att regionstyrelsen och
hälso- och sjukvårdsnämnden
behöver ta del av uppföljning av
regionens folkhälsoarbete
kontinuerligt för att kunna vidta
åtgärder i behov och för att
säkerställa att insatser genomförs
med koppling till regionens
prioriterade område. Det har inte
genomförts någon uppföljning av
hur den nya organisationen med
minskad personalstyrka ska kunna
klara av att driva frågorna utifrån
Region Norrbottens utmanande
hälsoläge vilket bör ske.

5. När regionstyrelsen respektive hälso- och sjukvårdsnämnden måluppfyllelse för målen kopplat till folkhälsoarbetet?

Nej

Måluppfyllelsen för folkhälsoarbetet kopplat till mål i strategisk plan uppnås inte för år 2022. Regionens folkhälsoarbete bedrivs till stor del genom Norrbottens hälsosamtal där indikatorn för måluppfyllelse ligger på 35 % och utfall för 2022 ligger långt ifrån styrmåttet. Regionstyrelsen och hälso- och sjukvårdsnämnden behöver vidta tydliga åtgärder för att säkerställa att hälsosamtal genomförs och att rådgivande samtal ges till patienter med risk för ohälsa.

6. Vidtar regionstyrelsen respektive hälso- och sjukvårdsnämnden åtgärder vid bristande måluppfyllelse inom området?

Delvis

Regionstyrelsen har vidtagit åtgärder i samband med uppföljning av vårdval primärvård avseende hälsocentralernas arbete med hälsosamtal och levnadsvanor. Hälso- och sjukvårdsnämnden har beslutat att föreslå regionstyrelsen att vidta ett antal åtgärder utifrån uppföljning av vårdval primärvård.

Regionstyrelsen har inte vidtagit åtgärder vid uppföljning av aktivitetslistan med 118 hälsofrämjande punkter. Den uppföljning som regionstyrelsen tagit del av innehåller genomförandegrad, inte någon uppföljning av effekter av de aktiviteter som genomförts och vad som var förväntad effekt av de aktiviteter som inte genomförts.

2023-06-22

Kristian Damlin

Louise Tornhagen

Uppdragsledare

Projektledare

Denna rapport har upprättats av Öhrlings PricewaterhouseCoopers AB (org nr 556029-6740) (PwC) på uppdrag av Region Norrbotten enligt de villkor och under de förutsättningar som framgår av projektplan från den 2023-02-24. PwC ansvarar inte utan särskilt åtagande, gentemot annan som tar del av och förlitar sig på hela eller delar av denna rapport.